

ที่ กษ ๒๓๐๓/ว๑๕๘๑

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนาระดมความเห็นต่อร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สำหรับการผลิตข้าวยั่งยืน

เรียน คณบดีคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ด้วยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กำหนดการจัดสัมมนา
ระดมความเห็นต่อร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตข้าวยั่งยืน
ในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โปรแกรม Zoom Cloud Meetings
ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ
และภาคเอกชน เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สำหรับข้าวที่ยั่งยืน ให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

มกอช. ขอเรียนเชิญท่านหรือผู้แทน เข้าร่วมการสัมมนาดังกล่าว ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
โดยโปรแกรม Zoom Cloud Meetings และโปรดส่งแบบตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา ให้ มกอช. ทราบ ภายในวันที่
๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔ สามารถดาวน์โหลดเอกสารประกอบการสัมมนา แบบตอบรับ และเข้าร่วมกลุ่ม Line
สำหรับการประสานรายละเอียดการเข้าร่วมสัมมนาได้ทาง QR Code ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมการสัมมนาผ่านทางโปรแกรม Zoom Cloud Meetings
ตามวัน และเวลา ดังกล่าวด้วย จะขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

เรียน คณบดี

☒ เพื่อโปรดทราบ ☐ เพื่อโปรดพิจารณา

☒ เห็นควรแจ้ง มคอช. และ มกอช.
ทุกหน่วยงาน เพื่อทราบ

ดร. รุ่งเรือง

(เรื่อโทมัส ลากผล)

ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร
รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักกำหนดมาตรฐาน
ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

ดร. รุ่งเรือง

ดร. รุ่งเรือง

ดร. รุ่งเรือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรืองชัย จูวัฒนสำราญ

คณบดีคณะผลิตกรรมการเกษตร

๐ ๑ ก.ค. ๒๕๖๔

สำนักกำหนดมาตรฐาน

โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๒๒๓๗ ต่อ ๑๔๒๓

โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๓๓๕๗

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ codex123acfs@gmail.com

(นางกนกพร นันทิ)
ผู้อำนวยการสำนักงานคณบดี
คณะผลิตกรรมการเกษตร

เอกสารประกอบการสัมมนา
แบบตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา
<https://qrgo.page.link/6DwNa>

Line กลุ่มการสัมมนา

(อาจารย์ ดร. รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย)
รองคณบดีฝ่ายวางแผนและประกันคุณภาพ

กำหนดการ
การสัมมนาระดมความเห็นต่อร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตข้าวยั่งยืน
วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔
ณ ห้องประชุม ๕๑๑ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรุงเทพฯ
และผ่านระบบออนไลน์

๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียนเข้าร่วมสัมมนา

๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น. พิธีเปิดการสัมมนา

กล่าวรายงานโดย ผู้อำนวยการสำนักกำหนดมาตรฐาน

กล่าวเปิดโดย เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

๐๙.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. การอภิปรายร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน

ประธานการอภิปราย: นายอาณัติชัยชาญ เลี้ยงประยูร

ประธานคณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร

เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตข้าวยั่งยืน

ผู้ร่วมอภิปราย: ผู้แทนกองตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนาวรรณ มั่งคั่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเกษตรกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นายมนตรี พรหมลักษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตข้าวตามมาตรฐาน SRP และโครงการ BRIA

นายอรรถวิชัย วัชรพงศ์ชัย

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานความยั่งยืน

และโครงการตลาดนำการผลิตเพื่อเกษตรกรรายย่อย (ประเทศไทย)

นายเกรียงไกร จันทรเพ็ญ

ประธานศูนย์ข้าวชุมชนโพธิ์ใหญ่ จ.อุบลราชธานี

เลขานุการ : นางสาวณมาพร อัครวิโรจน์

ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน

๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๓๐ - ๑๖.๓๐ การอภิปรายร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (ต่อ)

แบบตอบรับเข้าร่วมการสัมมนาระดมความเห็นต่อร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตข้าวยั่งยืน (ออนไลน์)

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ชื่อ:นาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....
หน่วยงาน.....
ที่อยู่.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
E – mail address.....

- ยืนยันการเข้าร่วมสัมมนา ในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ผ่านทาง Application : Zoom Cloud Meeting

- ☐ สามารถเข้าร่วมสัมมนาได้
☐ ไม่สามารถเข้าร่วมสัมมนาได้
☐ ไม่สามารถเข้าสัมมนา โดยส่งผู้แทนคือ

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....โทรศัพท์.....
๒. ชื่อ.....นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....โทรศัพท์.....

Zoom Cloud Meeting

Meeting ID: 945 8519 9916

Passcode: 392924

กรุณาส่งแบบตอบรับมายัง มกอช. ภายในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ติดต่อกลุ่มมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ สำนักกำหนดมาตรฐาน อาคาร ๓ ชั้น ๔

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ บางเขน ๕๐ ถ.พหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร ๐ ๒๕๖๑ ๒๒๗๗ ต่อ ๑๔๒๓, ๑๔๒๗ โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๓๓๕๗

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ คุณสิริสุตา ยะหัดตะ ผู้ประสานงาน (๐๘๕-๓๘๗-๘๕๔๓)

E-mail : codex123acfs@gmail.com

หรือสแกน QR Code เพื่อลงทะเบียนออนไลน์ และเข้า LINE กลุ่มเพื่อความสะดวกในการประสานงาน

Online

LINE กลุ่ม

(ร่าง)

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. XXXX - XXXX

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS XXXX - XXXX

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ข้าวที่ยั่งยืน

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
SUSTAINABLE RICE

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 67.020.20

ISBN XXX-XXX-XXX-XXX-X

มาตรฐานสินค้าเกษตร

អក្ស. XXXX - XXXX

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS. XXXX - XXXX

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ข้าวที่ยั่งยืน

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR SUSTAINABLE RICE

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม ตอนพิเศษ
วันที่ พุทธศักราช

**คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
สำหรับการผลิตข้าวที่ยั่งยืน**

1. อธิบดีกรมการข้าว หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นายอาชวีชัยชาญ เลี้ยงประยูร อธิบดีกรมการข้าว
นายประสงค์ ทองพันธ์ ผู้อำนวยการกองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร
นายธีระวัฒน์ วงศ์วิชิต	กรรมการ
3. ผู้อำนวยการกองพัฒนาผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว หรือผู้แทน
นางสุนันท์ ท้วมมา
นางสมใจ แก้วสร	กรรมการ
4. ผู้อำนวยการกองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว
หรือผู้แทน
นายประสงค์ ทองพันธ์
นายรพีพิพัฒน์ เจริญนิตินนท์	กรรมการ
5. ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ
นายธีรวัชร พรพันธุ์วิศ	กรรมการ
6. ผู้แทนสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ
นายฐานิต ปิยะศิริศิลป์	กรรมการ
7. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
8. ผู้แทนสมาคมชาวนาและเกษตรกรไทย
นายปราโมทย์ เจริญศิลป์
นายสานิตย์ จิตต์นุพงษ์	กรรมการ
9. ผู้แทนสมาคมโรงสีข้าวไทย
นายรังสรรค์ สบายเมือง
นายมานิต สถาปนพิทักษ์กิจ	กรรมการ
10. ผู้แทนสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย
นายสมเกียรติ มรรคยาธร	กรรมการ
11. ประธานศูนย์ข้าวชุมชนโพธิ์ใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี หรือผู้แทน
นายเกรียงไกร จันทรเพ็ง	กรรมการ

12. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านมาตรฐานการผลิตข้าวที่ยั่งยืนของ SRP
นางสาวลัดดา วิริยางกูร	กรรมการ
13. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว
นางลัดดาวัลย์ วรรณนุช	กรรมการ
14. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเกษตรกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนาวรรณ มั่งคั่ง	กรรมการ
15. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวณมาพร อัดถวิโรจน์	กรรมการและ
เลขานุการ

ข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตหลักของโลก และคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ได้ประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) ที่เกี่ยวข้องการผลิตข้าว ได้แก่ มกษ. 4400-2552 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทย และ มกษ. 4401-2551 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความปลอดภัยและคุณภาพ ในขณะเดียวกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายการเกษตรที่ยั่งยืน อันเป็นการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี สร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร สอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในระดับสากลและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (The 20-year National Strategy)

คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน โดยการต่อยอดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของประเทศไทยสู่มาตรฐานการปลูกข้าวที่ยั่งยืนในระดับสากล โดยมีสาระสำคัญที่สอดคล้องตามข้อกำหนดของมาตรฐานการปลูกข้าวที่ยั่งยืน (Standard for Sustainable Rice Cultivation) ที่พัฒนาโดยเวทีข้าวยั่งยืน (Sustainable Rice Platform : SRP) ซึ่งรวมถึงมาตรฐานแรงงานสากล โดยเฉพาะหลักการขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานการผลิตข้าวของประเทศไทย ให้เกิดความยั่งยืนในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สร้างโอกาสทางการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของข้าวไทย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

มกษ. 4400-2552. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทย.

มกษ. 4401-2551. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว.

SRP. 2020. The SRP Standard for Sustainable Rice Cultivation (Version 2.1), Sustainable Rice Platform. Bangkok: 2020. Available Source: <http://www.sustainablerice.org>, Viewed December, 2020.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ เมื่อวันที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน มาตรฐานเลขที่ มกษ. XXXX-XXXX ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่

พ.ศ. XXXX

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ข้าวที่ยั่งยืน

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ประยุกต์ใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว หรือ ผู้ประกอบการโรงสีข้าวและโรงปรับปรุงสภาพข้าว ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน ตั้งแต่การวางแผนการผลิต การเตรียมและการจัดการในแปลงนาจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการรวบรวมผลผลิต การแปรรูปข้าวเปลือกเป็นสินค้าข้าว และการขนส่งเพื่อจำหน่าย เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวเปลือกที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปและแปรรูป และให้ได้สินค้าข้าวที่มีคุณภาพเหมาะสำหรับการบริโภค โดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้านอาหาร คุณภาพ สุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิทธิแรงงาน ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ให้เป็นไปตาม มกษ. 4400 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทย มกษ. 4401 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว มกษ. 4403 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าวและโรงปรับปรุงสภาพข้าว และดังต่อไปนี้

- 2.1 ข้าวที่ยั่งยืน (sustainable rice) หมายถึง ข้าวที่ผลิตได้จากแปลงนาที่ได้รับรองตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ดีสำหรับระบบการผลิตข้าวในอนาคต เพื่อความยั่งยืนทั้งด้านการผลิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 2.2 นาแบบเปียกสลับแห้ง (rice field with alternate wetting and drying) หมายถึง นาที่ระบบการผลิตข้าวซึ่งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการจัดการน้ำเพื่อให้พื้นที่นาข้าวมีสภาพแห้งและเปียกสลับกันเป็นช่วง ๆ เพื่อให้ดินได้รับอากาศในช่วงต้นฤดูปลูกข้าว จนถึงก่อนระยะข้าวสร้างรวงอ่อน
- 2.3 การปฏิบัติด้านการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง (alternate wetting and drying practices : AWD) หมายถึง การปลูกข้าวที่มีการจัดการน้ำด้วยวิธีการระบายน้ำเข้านาครั้งแรกหลังปลูกข้าวแล้วปล่อยให้น้ำแห้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อจะระบายน้ำเข้านาอีกครั้ง ให้พิจารณาระดับน้ำใต้ดิน

โดยใช้ท่อ (field water tube) ผึงในดินนา เมื่อระดับน้ำใต้ดินค่อยๆ ลดลง และเมื่อวัดได้ 15 cm จากผิวน้ำดินลงมา จึงให้น้ำอีกครั้งหนึ่ง (ทั้งนี้ การทำให้ดินแห้งจะไม่ใช้วิธีการระบายน้ำด้วยการสูบน้ำออกจากนา) การจัดการวิธีนี้จะช่วยประหยัดการใช้น้ำในนาข้าว โดยไม่เกิดผลกระทบต่อการให้ผลผลิตที่ดี

- 2.4 **พื้นที่เขตชลประทานที่เป็นที่ลุ่ม** (irrigated production system – flood prone) หมายถึง พื้นที่ปลูกข้าวในเขตชลประทาน ที่มีสภาพน้ำท่วมขังอยู่เสมอ หรือ อาจเป็นพื้นที่ลุ่มที่มีน้ำท่วมซ้ำซากในทุก ๆ ปี
- 2.5 **พื้นที่เขตชลประทานที่เป็นพื้นที่นาดอน** (irrigated production system – non flood prone) หมายถึง พื้นที่ปลูกข้าวในเขตชลประทาน ที่มีลักษณะค่อนข้างสูงกว่าพื้นที่นาลุ่ม สภาพการขังน้ำน้อยกว่าพื้นที่ลุ่ม พื้นที่นาจะแห้งได้ง่ายกว่า
- 2.6 **ชนิดพันธุ์รุกราน** (invasive species) หมายถึง สัตว์ พืช หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ที่มนุษย์นำเข้ามาในพื้นที่ที่ไม่มีการกระจายของสัตว์ พืช หรือสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นโดยธรรมชาติ ซึ่งเมื่อพบการกระจายตัวจะทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อชนิดพันธุ์ท้องถิ่น รวมทั้งระบบนิเวศดั้งเดิมและบริการของระบบนิเวศ ผลกระทบเหล่านี้อาจรบกวนกระบวนการทางระบบนิเวศ ชักนำให้เกิดโรคในมนุษย์ พืช หรือสัตว์ และลดความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2.7 **ฤดูปลูก** (cropping season) หมายถึง ช่วงเวลาของพืชเชิงเดี่ยว ฤดูปลูกสำหรับข้าวโดยทั่วไปเริ่มจากการเตรียมพื้นที่ และรวมถึงการเพาะเมล็ดพันธุ์ทั้งให้เป็นต้นกล้าและเพาะในแปลงนาโดยตรง จนถึงสิ้นสุดที่ช่วงเวลาพร้อมเก็บเกี่ยว
- 2.8 **พันธุ์ข้าวอายุสั้น** (early-maturing rice variety) หมายถึง พันธุ์ข้าวที่มีอายุการเจริญเติบโตตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของข้าวอายุปานกลาง ข้าวกลุ่มนี้จะมีอายุเก็บเกี่ยวไม่เกิน 110 วัน
- 2.9 **พันธุ์ข้าวอายุปานกลาง** (medium maturing rice variety) หมายถึง พันธุ์ข้าวที่มีอายุการเจริญเติบโตตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว อยู่ในเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของอายุข้าวทั่วไป คือ มากกว่า 110 วัน ถึง 130 วัน
- 2.10 **พันธุ์ข้าวอายุยาว** (late maturing rice variety) หมายถึง พันธุ์ข้าวที่มีอายุการเจริญเติบโตตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว มากกว่าค่าเฉลี่ยของข้าวอายุปานกลาง ข้าวกลุ่มนี้จะมีอายุเก็บเกี่ยวที่มากกว่า 130 วันขึ้นไป
- 2.11 **เคมีภัณฑ์ทางการเกษตร** (agrochemicals) หมายถึง สารประกอบเคมีที่ผลิตเชิงการค้า ซึ่งโดยปกติเป็นการสังเคราะห์ ได้แก่ ปุ๋ย วัตถุอันตรายทางการเกษตร หรือ สารปรับปรุงดิน

- 2.12 **วัตถุอันตรายทางการเกษตร (pesticides)** หมายถึง สารที่มีจุดมุ่งหมายใช้เพื่อป้องกัน ทำลาย ดึงดูด ขับไล่ หรือควบคุมศัตรูพืชและสัตว์ หรือพืชและสัตว์ที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ ระหว่างการเพาะปลูก การเก็บรักษา การขนส่ง การจำหน่าย หรือระหว่างกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือเป็นสารที่อาจใช้กับสัตว์เพื่อควบคุมปรสิตภายนอก (ectoparasites) และให้หมายความรวมถึงสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารทำให้ใบร่วง สารทำให้ผลร่วง สารยับยั้ง การแตกยอดอ่อน และสารที่ใช้กับพืชผลก่อนหรือหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมเสียระหว่างการเก็บรักษาและการขนส่ง แต่ไม่รวมถึงปุ๋ย สารอาหารของพืชและสัตว์ วัตถุเจือปนอาหาร วัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ (feed additive) และยาสำหรับสัตว์
- 2.13 **วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 (hazardous substance, type 4)** หมายถึง วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน หรือมีการมิไว้ในครอบครอง โดยเป็นไปตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
- 2.14 **ระยะทิ้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยว (pre-harvest interval)** หมายถึง ระยะเวลาตามที่ระบุในฉลากหรือ คำแนะนำการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร นับจากวันที่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรครั้งสุดท้าย จนถึงวันที่อนุญาตให้เก็บเกี่ยวผลิตผล
- 2.15 **การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management : IPM)** หมายถึง การจัดการเพื่อป้องกันและควบคุมศัตรูข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และหลีกเลี่ยงอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ด้วยการเลือกใช้วิธีการควบคุมและป้องกันหลากหลายวิธี ที่เหมาะสม ตั้งแต่การควบคุมด้วยวิธีทางธรรมชาติ ได้แก่ การใช้ศัตรูธรรมชาติในการป้องกันกำจัด ศัตรูข้าว การเกษตรกรรม วิธีกล หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหรือใช้เท่าที่จำเป็น และกรณีมีการใช้สารเคมี ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำบนบรรจุภัณฑ์เท่านั้น
- 2.16 **ชุดอุปกรณ์ป้องกันตนเอง (Personal Protective Equipment : PPE)** หมายถึง เครื่องแต่งกาย รวมทั้งชุดอุปกรณ์ที่ผู้ปฏิบัติงาน ใช้เพื่อการป้องกันร่างกายให้ปลอดภัยจากอันตราย จากการใช้ สารเคมีในขณะปฏิบัติการ อุปกรณ์ที่จำเป็นเหล่านี้ประกอบด้วย ถุงมือกันสารเคมี หน้ากาก เลือคลุมป้องกัน (เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว) รองเท้าบูท และแว่นตากันสารเคมี
- 2.17 **แรงงานเด็ก (child labour)** หมายถึง การใช้เด็กทำงานในลักษณะที่ยอมรับไม่ได้ เพราะเป็น แรงงานที่เป็นอันตรายต่อเด็กหรือเอาเปรียบเด็กจนเกินไป แรงงานเด็กมี 3 ประเภท ได้แก่ แรงงานที่ทำโดยเด็กที่มีอายุน้อยกว่าอายุขั้นต่ำสำหรับงานนั้น งานอันตรายที่มีผลเสียต่อร่างกาย จิตใจ หรือศีลธรรมของเด็ก และแรงงานเด็กรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ทั้งนี้ แรงงานเด็กจะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และการแก้ไขเพิ่มเติม

- 2.18 แรงงานบังคับ (forced labour) หมายถึง แรงงานที่จำต้องทำ คือ งานหรือบริการที่บังคับให้คนทำ เพื่อเป็นการลงโทษโดยที่คนเหล่านั้นไม่ได้สมัครใจทำ บุคคลอาจถูกบังคับใช้แรงงานด้วยการขู่ การใช้ความรุนแรงทางกาย หรือการทารุณทางเพศ บางครั้งเหยื่ออาจถูกกักขัง และบางครั้งเป็นแรงงานขัดหนี้ ทั้งนี้ แรงงานบังคับหรือแรงงานที่จำต้องทำอาจมีหลายรูปแบบ

3. ข้อกำหนด

3.1 พื้นที่ปลูก

หลักการ

เลือกพื้นที่ปลูกข้าวให้เหมาะสม เพื่อให้ผลผลิตสูง มีความปลอดภัยด้านอาหาร รวมถึงส่งเสริมความสมดุลของระบบนิเวศภายในแปลงนาและพื้นที่โดยรอบในบริเวณใกล้เคียง

- 3.1.1 พื้นที่ปลูกข้าวเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรมได้ตามกฎหมาย และมีการจัดการเพื่อรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ หรืออย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งในพื้นที่ส่วนแปลงนาและรอบแปลงนาที่ไม่มีการเพาะปลูก (เช่น มีการทำคันนา) โดยมีการปฏิบัติภายในแปลงนาที่เหมาะสม การจัดการพื้นที่ที่ไม่ได้เพาะปลูก การรักษาและเพิ่มชนิดพันธุ์ศัตรูธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ การปลูกต้นไม้อื่น ๆ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว
- 3.1.2 ไม่นำชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์รุกรานเข้ามาสู่แปลงนา (ชนิดพันธุ์รุกรานตามข้อกำหนดนี้ครอบคลุมชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่ไม่ได้อยู่อาศัยในท้องถิ่นโดยมีการนำเข้ามาในพื้นที่แปลงนา หลังจากปีพุทธศักราช 2552) กรณีมีชนิดพันธุ์รุกรานหรืออยู่ในแหล่งที่มีชนิดพันธุ์รุกราน ต้องมีการจัดการเพื่อจำกัดชนิดพันธุ์รุกราน และมีการปกป้องชนิดพันธุ์ท้องถิ่น
- 3.1.3 พื้นที่ปลูกข้าวไม่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งมลพิษที่มีความเสี่ยงในการปนเปื้อนโลหะหนักในผลิตผลข้าวเปลือก อันอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพดินและน้ำ โดยมีการประเมินความเสี่ยงของการปนเปื้อนในดินตามแบบประเมินความเสี่ยงในภาคผนวก ก ส่วนที่ 1
- ในกรณีที่มีความเสี่ยง ควรตรวจสอบการปนเปื้อนของโลหะหนักในดิน เช่น สารหนู แคดเมียม โครเมียม โปรอท และตะกั่ว หากตรวจพบปริมาณการปนเปื้อนของโลหะหนักในดินสูงเกินกว่าค่ามาตรฐาน^{1/} ต้องมีมาตรการแก้ไข ทั้งนี้ ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและผลการวิเคราะห์สามารถทำได้ในระดับกลุ่มหรือบุคคล โดยเป็นข้อมูลไม่เกิน 5 ปี

^{1/} เป็นไปตามข้อกำหนดคุณภาพดินที่ใช้ประโยชน์เพื่อการค้าขาย เกษตรกรรม และกิจการอื่น ๆ ภายใต้ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพดิน ออกตามความพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

3.1.4 มีการประเมินความเสี่ยงของความเค็มในดินและน้ำตามแบบประเมินความเสี่ยงในภาคผนวก ก ส่วนที่ 2 ในกรณีที่มีความเสี่ยง ต้องวิเคราะห์ความเค็มของดินและน้ำที่ใช้ในแปลงนา โดยดินควรมีค่าระดับความเค็ม ไม่เกิน 3 dS/cm และน้ำมีความเค็ม ไม่เกิน 5 g/L กรณีที่ผลวิเคราะห์เกินค่าที่กำหนดต้องมีมาตรการแก้ไขอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้

- 1) ใช้พันธุ์ข้าวที่ทนต่อดินเค็ม
- 2) ตรวจสอบติดตามระดับความเค็มของน้ำในแปลงนา โดยมีผลวิเคราะห์ไม่เกิน 3 ปี
- 3) จัดการให้แปลงนามีน้ำเพื่อเพิ่มการชะล้างและลดความเค็มของหน้าดิน
- 4) จัดการนำน้ำเข้า-ออกจากแปลงนาในปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อลดความเค็ม
- 5) ขอคำแนะนำเกี่ยวกับมาตรการจัดการความเสี่ยงของความเค็มในดินและน้ำจากผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการตามคำแนะนำ

3.2 แหล่งน้ำ

หลักการ

มีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการทำนา ลดปริมาณการใช้น้ำ และใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ได้ผลผลิตคุณภาพดี มีความปลอดภัยด้านอาหาร ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

3.2.1 วางแผนการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชนที่ดี ในกรณีแปลงนาอยู่ในพื้นที่ชลประทาน โดยปฏิบัติตามมาตรการอย่างน้อย 3 ข้อย่อย ดังต่อไปนี้

- 1) มีคลองส่งน้ำเข้า-ออกอย่างเพียงพอ
- 2) มีคันคลองส่งน้ำ (dikes) ที่ไม่รั่วซึม
- 3) เป็นประตูน้ำที่ควบคุมการเข้า-ออกของน้ำได้ปกติ (หากมีประตูน้ำ)
- 4) มีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.2.2 มีแหล่งน้ำที่มีความสะอาด ปราศจากการปนเปื้อนทางชีวภาพ ความเค็ม และโลหะหนัก และมีการประเมินความเสี่ยงของการปนเปื้อนในน้ำตามแบบประเมินความเสี่ยงในภาคผนวก ก ส่วนที่ 1 และ 2

กรณีมีความเสี่ยงในการปนเปื้อน ควรตรวจวิเคราะห์การปนเปื้อน และต้องมีมาตรการบำบัดน้ำเพื่อลดการปนเปื้อน เช่น ใช้ระบบการกรอง หรือเลือกปลูกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อการปนเปื้อน ทั้งนี้ ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงและผลการวิเคราะห์สามารถทำได้ในระดับกลุ่มหรือบุคคล โดยเป็นข้อมูลไม่เกิน 3 ปี

3.2.3 ต้องดำเนินการสอดคล้องตามกฎหมายหากมีการขุดเจาะน้ำบาดาล โดยหลีกเลี่ยงการสูบน้ำไปใช้เกินกว่าศักยภาพของการเพิ่มของน้ำในลุ่มน้ำจากแหล่งธรรมชาติ และใช้น้ำอย่างสมดุลโดยไม่มีการแย่งน้ำใช้ รวมทั้งมีผลการตรวจสอบและตรวจติดตามจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นข้อมูลไม่เกิน 3 ปี

3.2.4 มีมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ดังนี้

- 1) กรณีแปลงนาอยู่ในเขตนาดีน้ำฝน ให้มีระบบและหลักการจัดการน้ำ ดังนี้
 - ก) เริ่มเพาะปลูกในช่วงเวลาที่เหมาะสมตามสภาพภูมิอากาศท้องถิ่น
 - ข) ใช้วิธีปลูกแบบใช้เมล็ดหรือใช้ต้นกล้า โดยมีคั่นนาที่แข็งแรง
 - ค) ใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น พันธุ์ข้าวที่มีอายุสั้น หรือยาว
 - ง) ใช้แหล่งน้ำสำรองจากการเก็บน้ำฝน
- 2) กรณีแปลงนาอยู่ในพื้นที่เขตชลประทานที่เป็นที่ลุ่ม มีระบบและหลักการจัดการน้ำ ดังนี้
 - ก) หลีกเลี่ยงช่วงเวลาการเพาะปลูกที่คาดว่าจะเกิดน้ำท่วม
 - ข) ปล่องให้แปลงนามีดินแห้ง ต่อเนื่อง 7 วัน อย่างน้อย 1 ครั้งต่อฤดูปลูก (หากสามารถดำเนินการได้)
 - ค) ปรับระดับพื้นที่ให้สม่ำเสมอเพื่อการระบายน้ำ
 - ง) ใช้พันธุ์ข้าวทนน้ำท่วม
- 3) กรณีแปลงนาอยู่ในพื้นที่เขตชลประทานที่เป็นพื้นที่นาดอน มีระบบและหลักการจัดการน้ำ ดังนี้
 - ก) หากอยู่ในสภาพดินแตกระแหง ให้เตรียมดินโดยไถพรวนก่อนนําน้ำเข้านา
 - ข) ปรับพื้นที่นาให้สม่ำเสมอและทำคั่นนาให้แข็งแรง
 - ค) เลือกปลูกข้าวพันธุ์อายุสั้น ที่ให้ผลผลิตใกล้เคียงกับพันธุ์ทั่วไป
 - ง) ควรปลูกภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากเตรียมดินและทำเทือกเสร็จ ไม่ว่าจะใช้เมล็ดหรือต้นกล้า
 - จ) มีการจัดการน้ำโดยการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง
 - ฉ) งดให้น้ำอย่างน้อย 10 วัน ถึง 15 วัน ก่อนการเก็บเกี่ยว

3.2.5 หากจำเป็นต้องระบายน้ำออกจากแปลงนา ให้ระบายน้ำออกได้หลังจากการใช้เคมีภัณฑ์ทางการเกษตรประเภทปุ๋ยเคมีอย่างน้อย 4 วัน และหลังจากใช้เคมีภัณฑ์ทางการเกษตรประเภทสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อย่างน้อย 14 วัน หรือตามที่ระบุบนฉลากผลิตภัณฑ์ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพหรือสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำธรรมชาติ

3.3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร

หลักการ

ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการปลูกข้าวอย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้านอาหาร ความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของผู้ปฏิบัติงานและชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3.3.1 ห้ามบุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายทางการเกษตร

- 1) สตรีมีครรภ์และมารดาที่อยู่ในช่วงให้นมบุตร

- 2) เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี
 - 3) ผู้ป่วยเรื้อรัง หรือผู้ที่มีปัญหาจากโรคทางเดินหายใจ
- 3.3.2 ห้ามใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่อยู่ในบัญชีรายชื่อ ดังนี้
- 1) สารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Persistent Organic Pollutants: POPs) ที่ระบุในอนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on POPs)
 - 2) สารที่เป็นอันตรายสูงกลุ่ม 1A หรือ กลุ่ม 1B ตามข้อมูลขององค์การอนามัยโลกในการจำแนกวัตถุอันตรายทางการเกษตรจากความเป็นอันตราย
 - 3) สารเคมีตามบัญชีรายชื่อในภาคผนวก III (Annex III) ของอนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade)^{2/}
 - 4) วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย
- 3.3.3 ห้ามใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้าในกรณีที่เกิดเพื่อส่งออก
- 3.3.4 ใช้ชุดอุปกรณ์ป้องกันตนเอง (PPE) ที่อยู่ในสภาพดี ประกอบด้วยถุงมือกันสารเคมี หน้ากาก เสื้อคลุมป้องกัน (เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว) รองเท้าบูท และแว่นตากันสารเคมี ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรระหว่างผสมและฉีดพ่น กรณีเกษตรกรไม่ได้ปฏิบัติงานด้วยตัวเอง ต้องแจ้งให้ผู้รับจ้างให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้อย่างเคร่งครัดภายใต้การกำกับดูแลและตรวจติดตามจากเกษตรกร
- 3.3.5 มีสถานที่เฉพาะสำหรับเปลี่ยนชุดและซักล้างหลังจากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายทางการเกษตร แยกออกจากสถานที่ซักล้างของครัวเรือน รวมถึงภาชนะในการซักล้างชุดอุปกรณ์ป้องกันตนเอง และไม่นำชุดและอุปกรณ์การพ่นยาที่ซักล้างแล้วเข้าไปในบ้านพักอาศัย
- 3.3.6 ไม่เข้าปฏิบัติงานในแปลงนาหลังฉีดพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตรตามระยะเวลาห้ามเข้าพื้นที่ที่ระบุในฉลากผลิตภัณฑ์ หรือ 48 ชั่วโมงสำหรับกรณีที่ไม่มีการระบุในฉลากผลิตภัณฑ์ และควรติดป้ายเตือนหรือสื่อสารให้ชุมชนทราบถึงช่วงเวลาที่ห้ามเข้าแปลงนา
- 3.3.7 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมถึงปุ๋ยเคมี ที่มีฉลากกำกับระบุสูตรปุ๋ยและปริมาณธาตุอาหารอย่างชัดเจน และจัดเก็บในสถานที่ที่ป้องกันการเข้าถึงของเด็ก และแยกพื้นที่ออกจากสถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิง อาหาร และข้าว

^{2/} ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในรายการนี้อาจปลอดภัยที่จะใช้ภายใต้สภาวะควบคุม และต้องมีเหตุผลอธิบายสำหรับการใช้

3.3.8 กำจัดภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้หมดแล้วอย่างถูกวิธี โดยใช้บริการเก็บรวบรวม ส่งคืน และทำลายภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรหรือดำเนินการตามแนวปฏิบัติที่ดี ดังนี้

- 1) ล้างภาชนะบรรจุที่ใช้หมดแล้วด้วยน้ำ จำนวน 3 ครั้ง โดยไม่ทิ้งน้ำที่ใช้แล้วในแหล่งน้ำสาธารณะ
- 2) ทำลายภาชนะบรรจุจนใช้ต่อไม่ได้ โดยการบดให้เสียรูปทรงหรือเจาะรู ก่อนนำไปฝังดิน
- 3) ฝังภาชนะบรรจุที่ล้างและทำลายแล้วตามข้อกำหนดที่ 3.3.8 ข้อย่อยที่ 1) และ 2) ให้ห่างจากแหล่งน้ำอย่างน้อย 20 m และไม่อนุญาตให้เด็กและบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าว
- 4) ส่งคืนภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่หมดอายุแล้วให้แก่ผู้จำหน่ายวัตถุอันตรายทางการเกษตร หรือทำลายโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

3.4 ปัจจัยการผลิต

หลักการ

เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี มีการจัดการธาตุอาหารได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ใช้วัสดุอินทรีย์ที่ได้ในพื้นที่ ใช้ปุ๋ยเคมีที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย มีการจัดเก็บดูแลรักษาอุปกรณ์และเครื่องจักรกลการเกษตรให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และรักษาระบบนิเวศในแปลงนา

3.4.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว

เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จากแหล่งหนึ่งแหล่งใดดังนี้

- 1) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ตามที่กฎหมายกำหนด หรือข้อกำหนดของคู่ค้า
- 2) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีการควบคุมคุณภาพ (อาทิ ความบริสุทธิ์ของพันธุ์ ปริมาณวัชพืช การทดสอบความงอก การจัดเก็บในที่ที่ปลอดภัยและมีการควบคุมเชื้อรา)
- 3) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้ใช้เอง ที่เก็บรักษาอย่างปลอดภัย มีการทำความสะอาดแยกสิ่งเจือปน (รวมถึงพืชพันธุ์อื่น) และไม่ควรใช้ปลูกเกิน 3 ฤดูปลูก

[ทั้งนี้ ควรใช้พันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองพันธุ์จากทางราชการ หรือ พันธุ์ข้าวที่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ์]

3.4.2 ปุ๋ยและการจัดการธาตุอาหาร

3.4.2.1 มีการจัดการธาตุอาหารได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการจดบันทึก ดังนี้

- 1) ใส่ปุ๋ยในช่วงเวลาที่เหมาะสมตามความต้องการของต้นข้าว ตามคำแนะนำของแต่ละพื้นที่ หรือตามคำแนะนำที่ระบุไว้บนฉลากกำกับผลิตภัณฑ์ (หากมี)

- 2) ใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสมตามระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินและตามปริมาณผลิตผลที่คาดว่าจะได้รับ หรือตามคำแนะนำของแต่ละพื้นที่ หรือตามคำแนะนำที่ระบุไว้บนฉลากกำกับผลิตภัณฑ์ (หากมี)
 - 3) ปรับปรุงดินโดยใช้วิธีเกษตรธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ปลุกพืชหมุนเวียน ใช้ปุ๋ยพืชสด ปลุกพืชหลังนา
- 3.4.2.2 ใช้วัสดุอินทรีย์ (ตัวอย่างเช่น มูลสัตว์ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ฟางข้าว) เป็นปุ๋ยได้ หากอยู่ในสภาพที่เหมาะสม ดังนี้
- 1) ใช้วัสดุอินทรีย์ที่ย่อยสลายสมบูรณ์หรือที่อยู่ระหว่างการย่อยสลายในแปลงนาที่ไม่มีน้ำขัง
 - 2) ทิ้งให้วัสดุอินทรีย์ย่อยสลายก่อนปล่อยน้ำเข้าแปลงนา
 - 3) ใช้วัสดุอินทรีย์ที่หาได้ในพื้นที่ และใช้ในปริมาณที่เพียงพอ
- 3.4.2.3 ใช้ปุ๋ยเคมีที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายและไม่เป็นปุ๋ยปลอม
- 3.4.3 เครื่องมือและเครื่องจักรกลการเกษตร
- มีการจัดเก็บเครื่องมือและเครื่องจักรกลการเกษตรสำหรับการผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน รวมทั้งดูแลตรวจสอบเครื่องฟันวัตถุอันตรายทางการเกษตรเพื่อป้องกันการรั่วไหลและปนเปื้อน

3.5 การจัดการก่อนการเก็บเกี่ยว

หลักการ

มีการกำหนดปฏิทินเพาะปลูกข้าวในแต่ละฤดูปลูกเพื่อการบริหารจัดการที่ดีในแต่ละขั้นตอน การปรับระดับพื้นที่ให้สม่ำเสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการปัจจัยการผลิต การปฏิบัติตามหลักการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management : IPM) ที่ช่วยควบคุมและลดความเสียหายจากการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่อาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าวและผลผลิตก่อนการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างสมเหตุผลและปลอดภัย โดยคำนึงถึงการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลของระบบนิเวศภายในแปลงนา

- 3.5.1 มีปฏิทินเพาะปลูกข้าวในแต่ละฤดูปลูก โดยมีการปรับช่วงเวลาของกิจกรรมการทำนาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (ตัวอย่างเช่น สภาพภูมิอากาศ โรคแมลง) โดยมีการบันทึกช่วงเวลาของกิจกรรมในการทำนา อาทิ
- 1) กิจกรรมหลัก (ตัวอย่างเช่น การเตรียมดิน การปลูก และการการเก็บเกี่ยว)
 - 2) การใส่ปุ๋ยและการจัดการน้ำ (ตัวอย่างเช่น การท่อน้ำเข้าแปลงนา)
 - 3) การสำรวจปัญหาการคุกคามและความเสียหายจากศัตรูพืช (ตัวอย่างเช่น การเดินสำรวจแปลงนา)
 - 4) การจ้างแรงงาน หรือการจัดหาบริการทางการเกษตร (ตัวอย่างเช่น เครื่องจักรกลการเกษตร)

3.5.2 ปรับระดับพื้นที่แปลงนาให้สม่ำเสมอ ดังนี้

- 1) ควรใช้เครื่องปรับพื้นที่ด้วยระบบเลเซอร์ (laser land leveling) ในกรณีทำนาในพื้นที่ราบหรือแบบขั้นบันได (terraces) ในสภาพดินแห้ง โดยต้องปรับระดับพื้นที่นาให้ความลาดเอียงไม่เกิน 0.1% ของพื้นที่ หากไม่ใช้เครื่องปรับระดับพื้นที่ด้วยระบบเลเซอร์ ให้ตรวจประเมินด้วยสายตาว่าไม่มีพื้นที่สูงหรือต่ำ
- 2) ไม่จำเป็นต้องปรับระดับพื้นที่นา ในกรณีทำนาบนพื้นที่ลาดชันแบบไม่เป็นขั้นบันได และควรมีการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ดิน (ตัวอย่างเช่น การเพาะปลูกตามแนวระดับความลาดเอียง การทำแนวป้องกันกัดเซาะของดิน) หรือพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ดิน (ตัวอย่างเช่น การปลูกพืชคลุมดินที่ไม่ใช่ชนิดพันธุ์พืชรุกราน การใช้วัสดุคลุมดิน)
- 3) ไม่จำเป็นต้องปรับระดับพื้นที่นา ในกรณีพื้นที่น่าน้ำฝนที่ไม่มีระบบชลประทาน เว้นแต่เป็นพื้นที่นาลาดชันทางกายภาพ (ตัวอย่างเช่น การเพาะปลูกตามแนวระดับความลาดเอียง) หรือพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ดิน (ตัวอย่างเช่น การใช้วัสดุคลุมดิน)

3.5.3 ปฏิบัติตามหลักการการจัดการวัชพืชแบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) ใช้วิธีการป้องกันการเกิดวัชพืชด้วยวิธีกลก่อนเป็นอันดับแรก อาทิ
 - ก) มีการเตรียมดินที่ดี
 - ข) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีจากแหล่งที่เชื่อถือได้
 - ค) ปลูกพืชหมุนเวียน
 - ง) ควบคุมระดับน้ำในแปลงนา (ถ้ามีน้ำปริมาณมากพอ)
- 2) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชในกรณีที่วิธีกลไม่มีประสิทธิภาพและคาดการณ์ว่าจะเกิดความรุนแรงของวัชพืชที่เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชที่ขึ้นทะเบียนอนุญาตให้ใช้กับข้าว และใช้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ โดยต้องจัดหาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่ใช้สารเคมีที่อยู่ในบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ตามข้อกำหนดที่ 3.3.2
- 4) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชเฉพาะพื้นที่เป้าหมาย
- 5) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชตามคำแนะนำบนฉลากของผลิตภัณฑ์ โดยหยุดฉีดพ่นสารเคมีตามกำหนดระยะทิ้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยว (PHI) และใช้สารเคมีไม่เกินความเข้มข้นที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและความปลอดภัยด้านอาหาร
- 6) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืชให้จำเพาะกับชนิดของวัชพืชในแปลงนา โดยพิจารณาช่วงเวลาการคลุมพื้นที่ของใบข้าวและข้อมูลเกี่ยวกับการดื้อยาของวัชพืชในพื้นที่

3.5.4 ปฏิบัติตามหลักการการจัดการแมลงศัตรูพืชแบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) ใช้วิธีการป้องกันการเกิดแมลงศัตรูข้าวก่อนเป็นอันดับแรก อาทิ
 - ก) ใช้ธาตุอาหารอย่างสมดุล (ตัวอย่างเช่น หลีกเลี่ยงการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป)
 - ข) ใช้แมลงศัตรูธรรมชาติ (ตัวอย่างเช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน แมงมุม) และเพิ่มความหลากหลายของแหล่งที่อยู่อาศัยในพื้นที่รอบแปลงนา
 - ค) เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปลูกข้าว
 - ง) เลือกใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อแมลงศัตรูข้าว
 - จ) เพิ่มจำนวนสัตว์นักล่าอื่น (ตัวอย่างเช่น นก ค้างคาว กบ)
 - ฉ) ปลูกพืชหมุนเวียน หรือมีระยะพักดิน
- 2) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวในกรณี queวิธีการป้องกันไม่มีประสิทธิภาพและคาดการณ์ว่าจะเกิดความเสี่ยงของแมลงศัตรูข้าวที่เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) ไม่ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวที่มีฤทธิ์ทำลายในวงกว้างในแปลงนาที่ต้นข้าวมีอายุน้อยกว่า 40 วันหลังปลูก ยกเว้นได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
- 4) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวที่ขึ้นทะเบียนอนุญาตให้ใช้กับข้าว และใช้เฉพาะกรณีที่ต้องใช้ โดยต้องจัดหาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่ใช้สารเคมีที่อยู่ในบัญชีรายชื่อวัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ตามข้อกำหนดที่ 3.3.2
- 5) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวเฉพาะพื้นที่เป้าหมาย
- 6) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวตามคำแนะนำบนฉลากของผลิตภัณฑ์ โดยหยุดฉีดพ่นสารเคมีตามกำหนดระยะทิ้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยว และใช้สารเคมีไม่เกินความเข้มข้นที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและความปลอดภัยด้านอาหาร
- 7) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูข้าวให้จำเพาะกับชนิดของแมลงศัตรูข้าวในแปลงนา โดยพิจารณาเวลาที่เหมาะสมและชนิดพันธุ์เป้าหมาย รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการดื้อยาของแมลงศัตรูข้าวในพื้นที่

3.5.5 ปฏิบัติตามหลักการการจัดการโรคข้าวแบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) ใช้วิธีการป้องกันการเกิดโรคข้าว เช่น
 - ก) ใช้ธาตุอาหารอย่างสมดุล (ตัวอย่างเช่น หลีกเลี่ยงการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป)
 - ข) ปลูกข้าวด้วยความหนาแน่นที่เหมาะสม
 - ค) เลือกใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อโรค
 - ง) เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปลูกข้าว

- จ) กำจัดพืชอาศัยของโรคข้าว (ตัวอย่างเช่น วัชพืชบนคันนา ตอซัง ข้าวเรื้อ)
- ฉ) จัดการสภาพแวดล้อมในแปลงนาระหว่างดินและใบข้าวให้เหมาะสม ไม่ว่าจะแห้งหรือเปียก (ขึ้นกับโรคของต้นข้าว)
- 2) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคข้าวในกรณีที่มีวิธีการป้องกันหรือวิธีการควบคุมอื่น (เช่น การใช้สารชีวภาพ) ไม่มีประสิทธิภาพ และคาดการณ์ว่าจะเกิดความเสี่ยงของโรคข้าวที่เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคข้าวที่ขึ้นทะเบียนอนุญาตให้ใช้กับข้าว และใช้เฉพาะกรณีที่จำเป็นต้องใช้ โดยต้องจัดหาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่ใช้สารเคมีที่อยู่ในบัญชีรายชื่อวัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ตามข้อกำหนดที่ 3.3.2
- 4) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคข้าวเฉพาะพื้นที่เป้าหมาย
- 5) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคข้าวตามขั้นตอนหรือข้อมูลที่ระบุไว้บนฉลากของผลิตภัณฑ์ โดยหยุดฉีดพ่นสารเคมีตามกำหนดระยะทิ้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยวที่ระบุในฉลาก (หรืออย่างน้อย 30 วันก่อนเก็บเกี่ยว หากไม่มีการระบุข้อมูลไว้บนฉลาก) และใช้สารเคมีไม่เกินความเข้มข้นที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและความปลอดภัยด้านอาหาร
- 6) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคข้าวให้จำเพาะกับชนิดของโรคที่เป็นปัญหา และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการดื้อยาของโรคข้าวประกอบการเลือกซื้อสารเคมีที่เหมาะสมมาใช้

3.5.6 ปฏิบัติตามหลักการจัดการหอยเชอร์รี่แบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) ใช้วิธีการป้องกันหอยเชอร์รี่ก่อนเป็นอันดับแรก อาทิ
 - ก) ใช้วิธีกล (ตัวอย่างเช่น การทำลายไข่หอยเชอร์รี่)
 - ข) ลดระดับน้ำเพื่อป้องกันการเข้าทำลายของหอยเชอร์รี่ในช่วงที่ต้นข้าวยังเล็ก (ระยะต้นอ่อน)
 - ค) เพิ่มจำนวนสัตว์นักล่าอื่น (ตัวอย่างเช่น นกป่า เป็ด ปลา)
 - ง) ใช้ต้นกล้าที่แข็งแรงในการปักดำ โดยลดอัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หว่านในแปลงเพาะกล้า และใช้ต้นกล้าที่มีอายุแก่กว่าปกติ
 - จ) ปลุกพืชหมุนเวียน หรือมีระยะพักดิน
- 2) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดหอยเชอร์รี่ในกรณีที่มีวิธีการป้องกัน (ตัวอย่างเช่น การเก็บหอยเชอร์รี่ออกจากแปลงนา) ไม่มีประสิทธิภาพและคาดการณ์ว่าจะเกิดความเสี่ยงของหอยเชอร์รี่ที่เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดหอยเชอร์รี่ที่ขึ้นทะเบียนให้ใช้กับข้าวในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ โดยต้องจัดหาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่ใช้สารเคมีที่อยู่ในรายการวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ตามข้อกำหนดที่ 3.3.2

- 4) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดหอยเชอร์เฉพาะพื้นที่เป้าหมาย
- 5) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดหอยเชอร์ตามขั้นตอนหรือข้อมูลที่ระบุไว้บนฉลากของผลิตภัณฑ์ ไม่ใช่สารเคมีในช่วงเวลาก่อนการดำนา หยุดฉีดพ่นสารเคมีตามกำหนดระยะทั้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยวที่ระบุในฉลาก และใช้สารเคมีไม่เกินความเข้มข้นที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานและความปลอดภัยด้านอาหาร
- 6) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีป้องกันและกำจัดที่จำเพาะกับชนิดของหอยเชอร์ และใช้ในช่วงที่ข้าวอายุไม่เกิน 21 วัน

3.5.7 ปฏิบัติตามหลักการจัดการหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่น ๆ แบบผสมผสาน ดังต่อไปนี้

- 1) ใช้วิธีการป้องกันหนูหรือสัตว์ฟันแทะก่อนเป็นอันดับแรก เช่น
 - ก) มีการจัดการหนูในระดับชุมชน (ตัวอย่างเช่น รมรงค์กำจัดหนู การใช้กับดักหนู)
 - ข) เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปลูกข้าว
 - ค) ลดขนาดคันนาเพื่อลดพื้นที่อยู่อาศัยของหนูและสัตว์ฟันแทะอื่น
 - ง) เพิ่มจำนวนสัตว์นักล่าอื่น (ตัวอย่างเช่น นกนักล่า งู)
- 2) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีกำจัดหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่นในกรณีที่ไม่สามารถควบคุมโดยวิธีที่ไม่ใช้สารเคมี (ตัวอย่างเช่น กับดัก การล่า) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคาดการณ์ว่าจะเกิดความรุนแรงของหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่นที่เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีกำจัดหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่นที่ขึ้นทะเบียนอนุญาตให้ใช้กับข้าว ในกรณีที่ต้องใช้ โดยต้องจัดหาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และไม่ใช้สารเคมีที่อยู่ในบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ตามข้อกำหนดที่ 3.3.2
- 4) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีกำจัดหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่นเฉพาะพื้นที่เป้าหมาย
- 5) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรประเภทสารเคมีกำจัดหนูหรือสัตว์ฟันแทะอื่น ตามขั้นตอนหรือข้อมูลที่ระบุไว้บนฉลากของผลิตภัณฑ์ โดยหยุดฉีดพ่นสารเคมีตามกำหนดระยะทั้งช่วงก่อนเก็บเกี่ยวที่ระบุในฉลาก และใช้สารเคมีไม่เกินความเข้มข้นที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและความปลอดภัยด้านอาหาร
- 6) ใช้สารเคมีกำจัดให้ตรงกับชนิดของหนูหรือสัตว์ฟันแทะที่เป็นปัญหา และใช้ก่อนระยะข้าวตั้งท้องเพื่อหลีกเลี่ยงการระบาดของหนูในช่วงข้าวสร้างเมล็ด โดยใส่สารเคมีกำจัดหนูและสัตว์ฟันแทะอื่นไว้ในภาชนะที่มีฝาปิด (ตัวอย่างเช่น กระบอกไม้ไผ่ กระลามะพร้าว) เพื่อป้องกันนกหรือการชะล้างของน้ำฝน

3.5.8 ปฏิบัติตามหลักการจัดการนกแบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) เลือกเวลาที่เหมาะสมในการปลูกข้าว
- 2) ใช้อุปกรณ์ขับไล่
- 3) เพิ่มจำนวนสัตว์นักล่าอื่น (ตัวอย่างเช่น นกนักล่า นกอีเสือ)

4) ใช้สารเคมีขับไล่โดยไม่ทำให้นกตายและไม่มีผลกระทบต่อข้างเคียงทางลบ

3.6 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

หลักการ

มีการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม ดูแลรักษาอุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บเกี่ยว ลดความชื้นข้าวเปลือกด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีการเก็บรักษาวงอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อรักษาคุณภาพผลผลิตตลอดจนมีการนำตอซังและนำฟางข้าวไปใช้ประโยชน์ เพื่อบรรเทาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

3.6.1 เก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อรักษาคุณภาพผลผลิต โดยพิจารณาจากอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพันธุ์ข้าว หรือระยะพลับพลึง โดยมีเมล็ดในรวงข้าวจากปลายรวงมาถึงโคนรวง 80% ถึง 85% ของรวงข้าว เป็นสีฟางหรือสีเหลือง และมีเมล็ดในช่วงล่างของรวงข้าวที่มีความแข็งแรงไม่เปราะ เมื่อกำเมล็ดในมือแล้วข้าวไม่ติดมือ

3.6.2 มีการจัดการอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวที่ดี ได้แก่

- 1) ตรวจสอบความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรก่อนใช้งาน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการปะปนของพันธุ์
- 2) มีการตั้งค่าการใช้งานเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อลดความสูญเสียเชิงปริมาณและคุณภาพ

3.6.3 เริ่มลดความชื้นข้าวเปลือกภายใน 24 ชั่วโมงหลังการเก็บเกี่ยว และบันทึกค่าความชื้นสุดท้ายของข้าวเปลือก

กรณีเกษตรกรไม่ได้ลดความชื้นเอง (ตัวอย่างเช่น ที่ลานตากของเกษตรกร) ต้องขนส่งไปลดความชื้น (ตัวอย่างเช่น โรงสี หรือ โรงปรับปรุงสภาพข้าว) ภายใน 12 ชั่วโมง หลังการเก็บเกี่ยว

3.6.4 ลดความชื้นด้วยวิธีการที่เหมาะสม ดังนี้

- 1) กรณีตากแดด ควรตากบนวัสดุรองพื้น (ตัวอย่างเช่น บนตาข่าย เสื่อ หรือ ผ้าใบ) และปฏิบัติ ดังนี้
 - ก) เกลี่ยกองข้าวเปลือกให้มีความหนาแน่นระหว่าง 2 cm ถึง 4 cm
 - ข) กลับกองข้าวเปลือกเป็นระยะ ๆ
 - ค) มีการป้องกันข้าวเปลือกจากฝนและน้ำค้าง
 - ง) มีการป้องกันการเกิดเชื้อรา รวมถึงการปนเปื้อนจากสัตว์และมนุษย์
- 2) กรณีใช้เครื่องอบลดความชื้น
 - ก) ใช้เครื่องอบลดความชื้นที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้คุณภาพข้าวเปลือกที่ดี (ไม่เปลี่ยนสี ไม่มีกลิ่นผิดปกติ และลดปริมาณข้าวหัก)

- ข) มีการตั้งค่าอุณหภูมิไม่เกิน 43°C สำหรับเครื่องอบลดความชื้นแบบกระบะ และไม่เกิน 55°C สำหรับเครื่องอบลดความชื้นแบบหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

3.6.5 มีการจัดเก็บข้าวเปลือกในสถานที่ปลอดภัยและป้องกันความชื้น เพื่อรักษาคุณภาพ หรือมีมาตรการจัดเก็บข้าวเปลือก ดังนี้

- 1) ป้องกันการปนเปื้อนจากสารที่เป็นอันตรายต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น วัตถุอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ยเคมี
- 2) ควบคุมความชื้นให้อยู่ที่ระดับ 14% โดยมวล (น้ำหนักเปียก) หรือน้อยกว่า
- 3) ป้องกันไม่ให้เปียกชื้น
- 4) ป้องกันการทำลายจากแมลงและสัตว์ศัตรู โดยหลีกเลี่ยงวิธีการรมด้วยสารเคมี
- 5) ทำความสะอาดข้าวเปลือกโดยคัดแยกสิ่งเจือปน วัชพืช และแมลง ก่อนการจัดเก็บ
- 6) จัดเก็บแยกเป็นสัดส่วนจากข้าวอื่น ๆ เพื่อป้องกันการปะปน พร้อมทั้งมีป้ายระบุอย่างชัดเจน

3.6.6 มีการจัดการต่อซังข้าวอย่างเหมาะสม เพื่อบรรเทาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรักษาหรือปรับปรุงคุณภาพของดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) ไม่เผاتอซังข้าวและทิ้งตอซังข้าวไว้ในนาเพื่อให้อย่อยสลาย อย่างน้อย 21 วัน ก่อนปล่อยน้ำเข้าแปลงนา
- 2) ไม่เผاتอซังข้าวและทิ้งตอซังข้าวไว้ในนาเพื่อให้อย่อยสลาย อย่างน้อย 21 วัน ร่วมกับการไถกลบ ตอซังข้าวขณะดินแห้ง ก่อนปล่อยน้ำเข้าแปลงนา
- 3) ไม่เผاتอซังข้าวและไถกลบตอซังข้าวในดินที่มีน้ำขังในแปลงนา (ดินเปียก)

3.6.7 มีการจัดการฟางข้าวอย่างเหมาะสม เพื่อบรรเทาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรักษาหรือปรับปรุงคุณภาพของดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) ไม่เผาฟางข้าว
- 2) ทิ้งฟางข้าวไว้ในนาเพื่อให้อย่อยสลาย อย่างน้อย 14 วัน หรือไถกลบ
- 3) เก็บไว้ใช้เป็นอาหารสัตว์และนำมูลสัตว์มาใช้แปลงนา หรือนำฟางข้าวไปทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในแปลงนา

3.7 การแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นสินค้าข้าว (การขัดสีและการปรับปรุงสภาพ)

หลักการ

มีการตามสอบข้อมูลแหล่งผลิตข้าวที่ยั่งยืน ในขั้นตอนการรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อนำมาแปรสภาพ ด้วยกระบวนการที่ถูกสุขลักษณะและแยกต่างหากจากข้าวอื่น ๆ รวมถึงมีการบรรจุและการจัดเก็บรักษาสินค้าข้าว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการปะปนของข้าวอื่น ๆ

3.7.1 ขนส่งข้าวเปลือกไปยังสถานที่แปรสภาพข้าวเปลือก (ได้แก่ โรงสีข้าว) อย่างถูกสุขลักษณะ และป้องกันการปะปนของข้าวเปลือกจากแหล่งอื่น

- 3.7.2 ตรวจสอบข้อมูลแหล่งผลิตข้าวได้ว่า มาจากแปลงนาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) ในขอบข่ายระดับแปลงนา ในขั้นตอนการรับซื้อข้าวเปลือกและวัตถุดิบข้าวสำหรับการปรับปรุงสภาพ
- 3.7.3 เก็บรักษาข้าวเปลือกหรือวัตถุดิบข้าวสำหรับการปรับปรุงสภาพที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) โดยแยกเป็นสัดส่วนจากข้าวอื่น ๆ เพื่อป้องกันการปะปน พร้อมทั้งมีป้ายระบุอย่างชัดเจน
- 3.7.4 แปรสภาพข้าวเปลือกเป็นสินค้าข้าวในทุกขั้นตอนอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนหรือ ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีและโรงปรับปรุงสภาพข้าว (มกษ. 4403) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (Good Manufacturing Practices ; GMP) หรือมาตรฐานการปฏิบัติทางสุขลักษณะที่ดี (Good Hygienic Practices ; GHP) หรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า
- 3.7.5 แปรสภาพข้าวที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) โดยแยกต่างหากจากข้าวอื่น ๆ หรือทำความสะอาดสายการผลิตก่อนและหลังการแปรสภาพ รวมทั้งมีการบรรจุและการจัดเก็บรักษาสินค้าข้าวเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการปะปนของข้าวอื่น ๆ โดยมีป้ายระบุอย่างชัดเจน

3.8 สุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากร

หลักการ

เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้และเข้าใจในหลักการและวิธีการผลิตข้าวที่ยั่งยืนตามข้อกำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) รวมถึงการใช้วัตถุดิบตรายทางการเกษตรและการปฏิบัติด้านความปลอดภัย เพื่อสุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากร

- 3.8.1 เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงาน ได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำในการป้องกันอุบัติเหตุและโรคในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเข้าถึงชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้นและสถานพยาบาลในพื้นที่
- 3.8.2 เกษตรกร ได้รับการอบรมย้อนหลังไม่เกิน 5 ปี รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนที่จำเป็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องตามข้อกำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) และแสดงให้เห็นว่ามีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
- 3.8.3 ผู้ปฏิบัติงานฉีดพ่นวัตถุดิบตรายทางการเกษตรได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการหรือการใช้วัตถุดิบตรายทางการเกษตร ครอบคลุมหัวข้อดังนี้ และแสดงให้เห็นว่ามีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

- 1) คำอธิบายของชื่อยา ความเป็นพิษ ความเสี่ยงต่อสุขภาพ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- 2) วิธีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง
- 3) วิธีการป้องกันการเกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากวัตถุอันตรายทางการเกษตร
- 4) ขั้นตอนการปฏิบัติกรณีฉุกเฉินหากได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย

3.9 แรงงาน

หลักการ

มีการจ้างและการใช้แรงงานอย่างถูกต้องบนพื้นฐานสิทธิแรงงานได้อย่างสอดคล้องตามบริบทของวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่น โดยปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของประเทศไทยและกฎหมายคุ้มครองแรงงานตามมาตรฐานสากล (ILO)

- 3.9.1 ไม่ใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ทั้งนี้ เด็กและสมาชิกในครอบครัวที่อายุต่ำกว่า 15 ปี สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำงานที่เหมาะสมตามอายุและสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะ โดยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมดังนี้
 - 1) กิจกรรมที่ไม่อันตรายต่อสุขภาพ และพัฒนาการ
 - 2) กิจกรรมที่ไม่รบกวนเวลาเรียนและเวลาพักผ่อน
 - 3) กิจกรรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่
 - 4) กิจกรรมที่ใช้เวลาไม่เกิน 14 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
- 3.9.2 ไม่ใช้แรงงานที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ปฏิบัติงานที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยและสุขภาพ รวมทั้งความอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ หรือศีลธรรมอันดีงาม โดยมีงานที่ไม่ควรมอบหมาย ดังนี้
 - 1) งานที่อยู่ในพื้นที่อันตราย
 - 2) งานที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ที่เป็นอันตรายตามที่ข้อกำหนดของกฎหมายแรงงาน
 - 3) งานที่ยกของหนักเกินตัว
 - 4) งานที่เกี่ยวข้องกับสารที่เป็นอันตราย
 - 5) งานที่ต้องทำช่วงเวลากลางคืน
- 3.9.3 ให้เด็กที่อยู่ในช่วงอายุการศึกษาภาคบังคับไปโรงเรียนตลอดปีการศึกษา หรือมีการจัดหากิจกรรมที่ให้การศึกษา
- 3.9.4 ไม่มีการใช้แรงงานบังคับ ชูเชื้อย คุกคาม แรงงานทาส แรงงานที่มีข้อผูกพันหนี้สิน รวมทั้งการค้ามนุษย์และการใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย ซึ่งต้องสอดคล้องตามเกณฑ์ข้อกำหนดดังนี้
 - 1) ไม่ยึดค่าแรง เงินเดือน ค่าตอบแทนของแรงงาน (ทั้งหมดหรือบางส่วน) รวมถึงทรัพย์สินของแรงงาน เอกสารประจำตัว (เช่น บัตรประชาชน และเอกสารการเดินทาง) เพื่อบังคับให้แรงงานอยู่ปฏิบัติงาน

- 3.7.2 ตรวจสอบข้อมูลแหล่งผลิตข้าวได้ว่า มาจากแปลงนาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) ในขอบข่ายระดับแปลงนา ในขั้นตอนการรับซื้อข้าวเปลือกและวัตถุดิบข้าวสำหรับการปรับปรุงสภาพ
- 3.7.3 เก็บรักษาข้าวเปลือกหรือวัตถุดิบข้าวสำหรับการปรับปรุงสภาพที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) โดยแยกเป็นสัดส่วนจากข้าวอื่น ๆ เพื่อป้องกันการปะปน พร้อมทั้งมีป้ายระบุอย่างชัดเจน
- 3.7.4 แปรสภาพข้าวเปลือกเป็นสินค้าข้าวในทุกขั้นตอนอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน หรือ ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีและโรงปรับปรุงสภาพข้าว (มกษ. 4403) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (Good Manufacturing Practices ; GMP) หรือมาตรฐานการปฏิบัติทางสุขลักษณะที่ดี (Good Hygienic Practices ; GHP) หรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า
- 3.7.5 แปรสภาพข้าวที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) โดยแยกต่างหากจากข้าวอื่น ๆ หรือทำความสะอาดสายการผลิตก่อนและหลังการแปรสภาพ รวมทั้งมีการบรรจุและการจัดเก็บรักษาลินค้าข้าวเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการปะปนของข้าวอื่น ๆ โดยมีป้ายระบุอย่างชัดเจน
- 3.8 สุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากร**
- หลักการ**
- เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้และเข้าใจในหลักการและวิธีการผลิตข้าวที่ยั่งยืนตามข้อกำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) รวมถึงการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรและการปฏิบัติด้านความปลอดภัย เพื่อสุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากร
- 3.8.1 เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงาน ได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำในการป้องกันอุบัติเหตุและโรคในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเข้าถึงชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้นและสถานพยาบาลในพื้นที่
- 3.8.2 เกษตรกร ได้รับการอบรมย้อนหลังไม่เกิน 5 ปี รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนที่จำเป็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องตามข้อกำหนดของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวที่ยั่งยืน (มกษ. XXXX) และแสดงให้เห็นว่ามีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
- 3.8.3 ผู้ปฏิบัติงานฉีดพ่นวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการหรือการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ครอบคลุมหัวข้อดังนี้ และแสดงให้เห็นว่ามีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

- 2) ไม่เรียกเก็บค่าสมัครงานกับแรงงาน หรือค่าจ้างที่ต้องการให้แรงงานเป็นหนี้กับเจ้าของแปลงนาหรือตัวแทนจัดหางาน
- 3) อนุญาตให้แรงงานออกจากแปลงนาได้หลังจากหมดช่วงเวลาทำงาน
- 4) ไม่ใช่แรงงานทำงานมากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยให้มีวันหยุดอย่างน้อย 1 วัน หลังจากทำงานติดต่อกัน 6 วัน
- 5) ไม่บังคับคู่สมรสและบุตรของแรงงานที่ทำสัญญาจ้าง ให้ทำงาน
- 6) ไม่มีส่วนร่วมหรือยินยอมให้มีการค้ามนุษย์

3.9.5 ให้ความเคารพต่อแรงงาน รวมถึงสมาชิกในครัวเรือน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ตามเกณฑ์ข้อกำหนด ดังนี้

- 1) ไม่เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศ เชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา ความพิการ รสนิยมทางเพศ การตั้งครรภ์ การเป็นสมาชิกองค์กรแรงงาน หรือการสังกัดทางการเมือง
- 2) ไม่ใช่ความแตกต่าง การละเว้น หรือความเอนเอียง ลดความเท่าเทียมกันของโอกาส ที่เกี่ยวกับการจ้าง การฝึกอบรม การมอบหมายงาน ประโยชน์ผลตอบแทน ความก้าวหน้า การเกษียณอายุ หรือในการตัดสินใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน
- 3) ไม่มีเงื่อนไขการจ้างงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับผลการตรวจสุขภาพ (ยกเว้นการตรวจสารเสพติด)
- 4) ไม่มีพฤติกรรม กิริยาท่าทาง ภาษา หรือการสัมผัสที่เป็นการทำร้าย บังคับ ช่มชู้ทางเพศ
- 5) ไม่มีการกลั่นแกล้ง ลงโทษ หรือทำร้ายร่างกาย

3.9.6 มีเสรีภาพในการก่อตั้งหรือเข้าร่วมสมาคมอย่างอิสระ ไม่แทรกแซงหรือใช้อิทธิพลต่อรองในการกำหนดเงื่อนไขการทำงาน ดังนี้

- 1) แรงงานมีอิสระในการก่อตั้งหรือเข้าร่วมในองค์กรแรงงาน ทั้งภายใน (ตัวอย่างเช่น ผู้แทนแรงงาน) และภายนอกองค์กร (ตัวอย่างเช่น สหภาพแรงงาน) และมีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองในเรื่องเงื่อนไขการทำงาน
- 2) องค์กรแรงงานสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในฟาร์มได้
- 3) กลไกการทำงานขององค์กรแรงงานไม่ถูกขัดขวางและตัวแทนองค์กรแรงงานไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
- 4) เกษตรกรต้องยอมรับข้อตกลงตามการเจรจาต่อรองขององค์กรแรงงาน

3.9.7 มีการจ่ายค่าจ้างแรงงานในการทำนาตามการเจรจาต่อรอง ต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) จ่ายค่าจ้างแรงงานในอัตราเท่ากันหรือมากกว่าค่าแรงขั้นต่ำที่กำหนดตามกฎหมาย หรือตามข้อตกลงกับองค์กรแรงงาน โดยไม่มีการจำแนกเพศชายหญิง
- 2) จ่ายค่าจ้างแรงงานตามช่วงเวลาที่เหมาะสมและตามกำหนด
- 3) จ่ายค่าจ้างแรงงานด้วยสกุลเงินที่ถูกกฎหมาย หรือในรูปแบบที่แรงงานยอมรับแต่ต้องไม่สร้างการผูกมัดต่อแรงงาน

- 4) การทำงานล่วงเวลาต้องเป็นไปโดยความสมัครใจและจ่ายค่าจ้างแรงงานตามอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่มีการเจรจาตกลงร่วมกัน

3.10 การบันทึกข้อมูล

หลักการ

มีการบันทึกข้อมูลที่สามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการวางแผนการผลิตและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพและผลผลิต รวมทั้งมีเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการตรวจสอบได้

3.10.1 บันทึกข้อมูลกิจกรรมที่ปฏิบัติในแต่ละฤดูปลูก ดังนี้

- 1) บันทึกข้อมูลระดับพื้นฐาน ได้แก่ ขนาดพื้นที่ทำนา เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ ต้นทุนการผลิต (เช่น ค่าเช่าที่นา ค่าแรงงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าวัสดุภัณฑ์ทางการเกษตร ค่าเชื้อเพลิงที่ใช้ในการสูบน้ำ หรือค่าบริการต่าง ๆ) จำนวนครั้งที่ให้น้ำในการทำนา การใช้ปุ๋ย (เช่น จำนวนครั้งที่ใส่ปุ๋ย ปริมาณและชนิดของปุ๋ยที่ใช้) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ปริมาณข้าวเปลือกและราคาซื้อขาย
- 2) บันทึกข้อมูลระดับกลาง (สามารถจัดเก็บร่วมกับบุคคลภายนอก หรือโดยบุคคลภายนอกได้) ได้แก่ ข้อมูลระดับพื้นฐานที่มีการแปลงให้อยู่ในหน่วยในระบบเอสไอหรือหน่วยที่ระบบเอสไอยอมรับ และข้อมูลเชิงลึก เช่น ค่าความชื้นของผลผลิตในช่วงขณะที่ชั่งน้ำหนัก การประมาณปริมาณน้ำที่ใช้ในแปลงนาและปริมาณน้ำฝนสุทธิ สูตรของปุ๋ยที่ใช้ ข้อมูลความเสียหายจากศัตรูพืช ข้อมูลรายละเอียดของวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ (เช่น ยีห่อ ส่วนผสมหรือปริมาณที่ใช้) จำนวนครั้งที่ระบายน้ำเข้าแปลงนาและจำนวนครั้งและช่วงเวลาที่ปล่อยให้แปลงนาแห้ง ปริมาณของสารอินทรีย์ที่ใส่ในแปลงนา และข้อมูลการปนเปื้อนโลหะหนักของข้าวเปลือกที่ได้จากห้องปฏิบัติการเฉพาะกรณีมีความเสี่ยง

3.10.2 บันทึกข้อมูลปริมาณข้าวเปลือกและสินค้าข้าวที่อยู่ระหว่างการเก็บรักษา และขนย้าย เพื่อการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้าวเปลือกและสินค้าข้าว

ภาคผนวก ก

(เป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนด)

แบบประเมินความเสี่ยงสำหรับคุณภาพดินและคุณภาพน้ำ

แบบประเมินความเสี่ยงสำหรับคุณภาพดินและคุณภาพน้ำ เป็นรายการประเมินเพื่อใช้ร่วมกับการประเมินตามข้อกำหนดในมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการปนเปื้อนของโลหะหนัก (ข้อที่ 3.1.3) ค่าความเค็มของดิน (ข้อที่ 3.1.4) และคุณภาพน้ำที่ใช้ในแปลงนา (ข้อที่ 3.2.2)

ในการตอบแบบการประเมินนี้ หากทุกคำตอบจากแปลงนาที่ทำการประเมินคือ “ไม่” จะพิจารณาว่าปัญหาด้านคุณภาพดินและน้ำของแปลงนานั้นมีความเสี่ยงต่ำ หากคำตอบคือ “ใช่” ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำจากตารางเพื่อการแก้ไขปัญหาความเสี่ยงอย่างเฉพาะเจาะจง

คำถาม	ไม่	ใช่	คำแนะนำการปฏิบัติเมื่อ ใช่
ส่วนที่ 1 ความเสี่ยงของการปนเปื้อนในดิน			
1. ในระหว่าง 50 ปีที่ผ่านมาพื้นที่แปลงนาของท่านมีการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ตามข้อต่อไปนี้หรือไม่			1. ให้ศึกษาประเภทของเสียและที่มาของขยะที่ถูกนำมาทิ้งในพื้นที่แปลงนา 2. ตรวจสอบคุณภาพดินเพื่อหาการปนเปื้อนที่อาจมาจากของเสียที่ถูกนำมาทิ้งในแปลงนา หากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของเสียหรือข้อมูลผลการตรวจสอบการปนเปื้อนของสารโลหะหนัก เช่น แคดเมียม สารหนู ปรีท และตะกั่ว หรือสารอินทรีย์ตกค้างอื่นๆ ในดิน 3. หากผลการตรวจวัดคุณภาพดินมีผลผิดแปลกจากค่ามาตรฐาน ให้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำแนะนำในการปรับสภาพดิน 4. หากผลการตรวจวัดคุณภาพดินอยู่ในเกณฑ์ปกติให้ทำการตรวจวัดคุณภาพดินทุก ๆ 5 ปี (ในกรณีไม่มีการทิ้งของเสียในแปลงนา) หรือทำการตรวจวัดคุณภาพดินทุกปี (ในกรณีที่ยังมีการทิ้งของเสียในแปลงนา)
- มีการใส่กากตะกอนน้ำเสีย (มีแนวโน้มได้รับอันตรายสูงสุดจากแคดเมียม)			
- มีการทิ้งของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม			
- มีการทำเหมืองแร่พื้นบ้าน หรืออุตสาหกรรมเหมืองแร่ (มีแนวโน้มได้รับอันตรายสูงสุดจากปรอท แคดเมียม ตะกั่ว และสารหนู)			
- การระบายน้ำจากเหมืองแร่ (มีแนวโน้มได้รับอันตรายสูงสุดจากปรอท แคดเมียม ตะกั่ว และสารหนู)			
- การทิ้งแบตเตอรี่ หรือการรีไซเคิลแบตเตอรี่ (มีแนวโน้มได้รับอันตรายสูงสุดจากแคดเมียม ตะกั่ว และปรอท)			
2. พื้นที่แปลงนาของท่านตั้งอยู่ใกล้ถนนที่มีความวุ่นวาย เช่น ทางหลวง หรือทางด่วนหรือไม่? (มีแนวโน้มได้รับอันตรายจากแคดเมียม และตะกั่ว ที่มาจากไอเสียรถยนต์)			
3. แปลงนาของท่านตั้งอยู่บนพื้นที่ได้ทิศทางลม			

คำถาม	ไม่	ใช่	คำแนะนำการปฏิบัติเมื่อ ใช้
ใกล้เคียงกับโรงไฟฟ้าถ่านหิน (ในระยะ 5 km) หรือไม่? (มีแนวโน้มได้รับอันตรายจากปรอท)			
4. แปลงนาของท่านตั้งอยู่ในบริเวณลำน้ำที่มาจากโรงงานบำบัดน้ำเสีย แหล่งปศุสัตว์ หรือพื้นที่ทำการประมง			
5. มีการใช้ผลิตภัณฑ์ดังต่อไปนี้ในพื้นที่แปลงนาของท่านในระหว่าง 50 ปีที่ผ่านมา			หากมีการใช้เคมีภัณฑ์เพื่อการเกษตรที่มีส่วนผสมของสารที่กำหนดในแปลงนา 1. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำที่สามารถนำมาปรับใช้กับแปลงนา และหยุดการใช้งานเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรนั้น ๆ 2. ตรวจสอบปริมาณและระยะเวลาที่ใช้งานเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรทั้งหมดในแปลงนา (เป็นระยะที่ปีตั้งแต่เริ่มใช้จนยุติการใช้งาน) 3. ตรวจสอบการปนเปื้อนในดิน หากดินมีการปนเปื้อนอยู่ในระดับอันตรายให้ดำเนินการ ก. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำแนะนำเพื่อฟื้นฟูสภาพดิน ข. ตรวจสอบการปนเปื้อนในผลผลิตข้าวจากแปลงนาว่ามีการปนเปื้อนด้วยสารชนิดเดียวกันหรือไม่ ค. วางแผนและดำเนินการลดความเสี่ยงต่อการสัมผัสสารปนเปื้อนในดินทั้งต่อตนเองและผู้บริโภคข้าว และทำการตรวจวัดคุณภาพดินทุก 5 ปีตามแผนการฟื้นฟูสภาพดิน
- สารป้องกันและกำจัดเชื้อราที่มีส่วนผสมของแคดเมียม (เช่น แคดเมียมคาร์บอเนต แคดเมียมคลอไรด์ แคดเมียมซัลไฟด์ แคดเมียมเซบาเคต หรือสารอื่น ๆ ที่มีส่วนผสมที่ขึ้นต้นด้วยแคดเมียม)			
- สารป้องกันและกำจัดเชื้อราที่มีส่วนผสมของปรอท (เช่น ฟีนิลเมอร์คิวโรอะซิเตท เมอร์คิวรี (I) คลอไรด์ (calomel chloride) หรือสารอื่นที่มีส่วนผสมที่ขึ้นต้นด้วยเมอร์คิวรี			
- สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่มีส่วนผสมของสารหนู (เช่น กรดอาร์เซนิก อาร์เซนิก ไดรอกไซด์ อาร์โซเนต อาร์เซไนต์ กรดอาร์เซนิค หรือสารอื่น			
- ปุ๋ยฟอสเฟสที่มาจากแหล่งที่มีแคดเมียมสูง			
6. แหล่งน้ำบาดาลหรือน้ำผิวดินในบริเวณพื้นที่แปลงนาของท่านมีรายงานการปนเปื้อนของสารโลหะหนัก เช่น สารหนู แคดเมียม ปรอท หรือสารอื่น ๆ หรือไม่?			
7. ระบบชลประทานในพื้นที่แปลงนาของท่านได้			

คำถาม	ไม่	ใช่	คำแนะนำการปฏิบัติเมื่อ ใช่
มีการตรวจสอบการปนเปื้อนเพิ่มเติมจากข้อกำหนดมาตรฐานหรือไม่?			
ส่วนที่ 2 ความเสี่ยงของค่าความเค็มในดินและน้ำ			
8. แหล่งชลประทานในแปลงนาของท่านเคยมีค่าความเค็มของน้ำสูงหรือไม่			ตรวจสอบค่าความเค็มในดินและระบบชลประทานภายในแปลงนาอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง
9. แปลงนาของท่านตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำเค็มในระยะ 3 km หรือไม่			
10. แปลงนาของท่านได้รับการรุกรานของน้ำเค็มในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (เช่น น้ำท่วม คลื่นพายุไต้ฝุ่น สึนามิ หรืออื่น ๆ)			
11. แปลงนาของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของน้ำขึ้น-น้ำลงหรือไม่			
12. แหล่งน้ำในบริเวณแปลงนาของท่านมีความลึกที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่า 10 cm ในช่วงระหว่างฤดูกาลหรือไม่			ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญสำหรับคำแนะนำในการบรรเทาผลกระทบของค่าความเค็มในดินและน้ำเมื่อผลตรวจสอบอยู่ในระดับที่น่ากังวล (ผลตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการสามารถบอกได้ถึงระดับความน่ากังวลของค่าความเค็ม)
13. บริเวณที่ตั้งแปลงนาของท่านมีการเตือนเกี่ยวกับปัญหาความเค็มของดินและน้ำจากหน่วยงานภาครัฐหรือไม่			
14. แหล่งน้ำในระบบชลประทานบริเวณแปลงนาของท่านมีการเหือดแห้งในช่วงท้ายของฤดูแล้งหรือไม่			

ภาคผนวก ข

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

หน่วย

สัญลักษณ์สำหรับหน่วยในระบบเอสไอ (International System of Units หรือ *Le Système International d' Unités*; SI) และหน่วยที่ยอมรับให้ใช้ได้กับระบบเอสไอ ที่ใช้ในมาตรฐานนี้ มีดังนี้

ปริมาณ	ชื่อหน่วย	สัญลักษณ์หน่วย
ความยาว	เซนติเมตร (centimeter)	cm
	เมตร (meter)	m
	กิโลเมตร (kilometer)	km
ความหนาแน่น	กรัมต่อลิตร (gram per liter)	g/L
ปริมาณ	เดซิวินาทีต่อเซนติเมตร (decisiemens per centimeter)	dS/cm
อุณหภูมิ	องศาเซลเซียส (degree Celsius)	°C